

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Ústav světových dějin

Posudek vedoucího diplomové práce

Jméno a příjmení studenta/studentky: Bc. Václav Skořepa

Název práce: Když vysokou školu nahradily byty: podzemní vzdělávání v socialistickém Československu a Polsku v 70. a 80. letech 20. století v komparativní perspektivě

Jméno vedoucího práce: Mgr. Jaroslav Ira, Ph.D.

1. Heuristika (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

1.1 Hodnocení použité literatury a pramenů	1
1.2 Úplnost použitých zdrojů z hlediska současného stavu bádání	1

Stručné hodnocení:

2. Řešení problému (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

2.1 Volba cíle práce odpovídá zadání	1
2.2 Cíl z hlediska metodologie oboru je zvolen relevantně	1

Stručné hodnocení:

3. Hodnocení struktury práce (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

3.1 Je struktura práce logická	1
3.2 Odpovídá struktura práce metodologii a metodám deklarovaným v úvodu práce	1

Ústav světových dějin

Stručné hodnocení:

4. Hodnocení kvality textu práce (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

4.1 Analýza pramenů a literatury	1
4.2 Interpretace pramenů a literatury v jejich vzájemných souvislostech	1-2

Stručné hodnocení:

5. Kvalita zpracování (hodnocení známkou 1, 2, 3, 4 – v případě hodnocení 3 a 4 musí autor posudku slovně formulovat hlavní výtky)

5.1 Stylistika a pravopis	2
5.2 Použitá terminologie	1

Stručné hodnocení:

Přestože je práce psána velmi kultivovaně, ve střízlivém odborném stylu, a kolega věnoval značnou péči stylistickým a gramatickým úpravám, jsou v práci stále ještě patrné známky stylistické nevytříbenosti, občasných těžkopádných formulací, jež místy znesnadňují správné pochopení argumentu, a také řada drobných chyb (koncovky, shody podmětů s přísudky), jež vznikly patrně při úpravách textu.

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav světových dějin

6. Celkové hodnocení v rozsahu nejméně 500 znaků:

Diplomová práce Václava Skořepy se rodila dlouho, což ovšem odráží jak náročnost úkolu, který si kolega Skořepa předsevzal, tak především kolegovu nesmírně poctivou, a místy snad až úzkostlivou snahu o preciznost v nejrůznějších směrech. Jsem rád, že se po letech pilného sběru materiálu, četných diskusí a vnitřních dilemat podařilo kolegovi odevzdat práci, která je podle mého soudu nejen ambiciózní ve svém záměru, ale také velmi zdařilá, přinášející řadu zajímavých poznatků, a nepochybně splňující nároky na diplomovou práci.

Václav Skořepa předložil práci, která je heuristicky a také metodologicky poměrně náročná. Práce se opírá o širokou škálu pramenů různé povahy, a vyžádala si rozsáhlé archivní bádání v několika archivech dvou zemí, pečlivý sběr řady dobových publikací a vydaných pramenů, a také provedení několika vlastních rozhovorů s pamětníky z obou zemí, byť tyto rozhovory tvořily spíše jen doplňující zdroj informací, jak autor ostatně sám přiznává, a nelze proto práci považovat za orálně-historický výzkum. Náročnost na zpracování byla o to větší, že kolega mapoval iniciativy ve dvou zemích a poté se pokusil o jejich systematické srovnání: trvalo poměrně dlouho, než se kolegovi podařilo najít optimální rovnováhu mezi zobecněním, díky němuž mohl z národních vzorků vytvořit porovnatelné objekty, a smyslem pro individualitu, nicméně vypořádal se s tím velmi dobře, a výsledná komparace působí nakonec vyváženě.

Komparativní přístup představuje silnou stránku práce: vede autora k vymanění se s národně-centrického pohledu a apriorní interpretace fenoménu v rámci národního příběhu o režimu a opozici vůči němu. Především však vhodně kontrastuje československý a polský případ, a daří se mu systematicky, napříč jednotlivými kapitoly, poukazovat na některé základní rozdíly: na převahu „sebe-realizačních“ a interně orientovaných seminářů v Československu, v nichž tematicky dominovala filozofie a spíše abstraktní diskuse o povaze společnosti, oproti převaze „osvětově-výchovných“ a na širší společnost orientovaných přednášek v Polsku, v nichž důležitou náplní byla moderní polská historie a diskuse o polské společnosti. Zároveň však

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav světových dějin

Skořepova práce přináší obecnější poznatky o fenoménu neoficiálního vzdělávání v režimech pozdního socialismu, a ještě obecněji k intelektuální činnosti v systémech, které ji různým způsobem omezují (např. různé formy cenzury, omezení přístupu ke vzdělání, kontrola akademické sféry). Že jsou i takto obecné studie možné, dokazuje např. Robert Darnton ve své recentní a volně komparativní studii o cenzorských systémech v předrevoluční Francii, britské Indii devatenáctého století, a v socialistickém Východním Německu. (*Censors at Work*, 2014)

Druhou silnou stránkou práce je otázka, kterou autor systematicky sleduje, a to z různých perspektiv: tj. pozice neoficiálních aktivit mezi režimem a disentem, posuzovaná na základě studia jak samotných účastníků, tak státního aparátu, a kombinující pohled aktérský (motivace k účasti, významy přisuzované setkáním jak samotnými účastníky, tak represivními orgány) a pohled objektivních dat (např. témata přednášek, zapojení účastníků v opozičních aktivitách). Zvláště pátá až osmá kapitola představuje v tomto ohledu velmi zajímavý vhled, jenž přináší plastický obraz fenoménu, studovaný bez jeho apriorního zařazení do schematizujících, často binárních výkladů pozdně socialistických režimů a společenských aktivit odehrávajících se v jejich rámci. Jestliže se kolega Skořepa soustředil především na charakteristiku a objasnění pozice samotného fenoménu neoficiálního vzdělávání v daném socio-politickém kontextu, jeho práce přinejmenším naznačuje také obrácenou perspektivu: neoficiální aktivity studovat jako specifický prostor, určité kulturní „milieu“, v němž se setkávaly různé složky společnosti (disent, šedá zóna, oficiální akademická sféra), a skrze který lze zpětně analyzovat kontext samotný.

Práce má samozřejmě ještě své rezervy. Osobně bych přivítal o něco odvážnější interpretační výkon autora, výraznější vysvětlení některých rozdílů mezi polským a československým případem, či hlubší pohled na samotná témata přednášek a seminářů. Samostatnou kapitolou byl urputný stylistický zápas autora s textem, jehož stopy jsou i po výrazném zlepšení původních verzí rukopisu stále ještě patrné. Přes metodickou snahu o precizní vymezení a

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav světových dějin

používání pojmů se mi zdá, že občas kolega pracuje s terminologií trochu svévolně, např. když hovoří o pojmu režim: „Režimem označuji souhrn aktérů a vlivů v oficiální sféře, tedy státní úřady, bezpečnostní složky, stranické orgány v akademických institucích či nástroje propagandy a cenzury.“ (18) Spíše bych volil např. termín aparát. Ale to nic nemění na mém hodnocení, že se celkově jedná o velmi kvalitní práci s potenciálem dalšího využití, např. k publikačním účelům.

7. Otázky a připomínky k obhajobě:

Pokuste se stručně vysvětlit zdroje rozdílů mezi studovanými případy: Do jaké míry lze vysvětlovat rozdíly mezi polskými a československými neoficiálními aktivitami (v rovině jejich organizace, cílů, náplně, účastníků, cílového publika apod.) faktory vnějšími (např. povahou a intenzitou represe jednotlivých režimů), do jaké míry tyto rozdíly plynuly z odlišných historických zkušeností obou zemí (např. relativně větší legitimita socialismu v ČSSR), a do jaké míry byly rozdíly dány vnitřními faktory, např. autoritou jednotlivých osobností (Jan Patočka), intelektuálními tradicemi (létající univerzity v Polsku) apod.?

Navržená známka: výborně

Datum: 7. 6. 2020

Podpis: Jaroslav Ira